

ԾՐԱԳԻՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ

Մարտահրավերներ և Հնարավորություններ. Կրոնական
ազատությունների հետ կապված զարգացումները իրավական
ոլորտում

Երևան, Հայաստան

Մայիսի 14-16, 2015 թ.

Հովանավորվել է

Բրիգիեմ Յանգ Համալսարանի (Պրովո, Յուտա, ԱՄՆ)

Իրավական և կրոնական ուսուցումների միջազգային կենտրոնի կողմից

Տեսական և պրակտիկ կրոնագիտության

ԱՊՀ և Բալթիկ երկրների համակարգող խորհրդի կողմից

(Կիև, Ուկրաինա – Մոսկվա, Ռուսաստան)

Մայիսի 14, 2015 թ.

Բացման պլենար նիստ, Հայաստանի Ամերիկյան համալսարան (հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ)

10:30 – 11:45

Մոդերատորներ՝ Հովհաննես Հովհաննիսյան և Էլիզաբեթ Քլարկ

Ողջույնի խոսք

Հայաստանի Ամերիկյան համալսարանի ներկայացուցիչ

Տեսական և պրակտիկ կրոնագիտության ԱՊՀ և Բալթիկ երկրների համակարգող խորհրդի ներկայացուցիչ

Հայաստանի Արդարատության փոխնախարար Արման Թաթոյան

Վ. Քոլ Դյուրհեմ, Սուսա Յանգ Գեյթս համալսարանի պրոֆեսոր և Իրավական և կրոնական ուսուցումների միջազգային կենտրոնի տնօրեն, *Կրոնի և հավատքի ազատության էվոլյուցիան. 25 տարվա փոփոխությունների հեռանկարը*

Պրոֆ. Նիկոլայ Շաբուրով, *Հորսից Լոկ և վերադարձ դեպի Հորս*

11:45-12:00 Ընդմիջում

12:00 – 13:00 Բացման պլենար նիստի շարունակություն (հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ)

Վիկտոր Յելենսկի, Ուկրաինայի Ռադայի պատգամավոր և կրոնական հարցերի ենթակոմիտեի համակարգող, *Կրոնական ազատությունները և ապաստիսարհիկացումն Ուկրաինայում*

Դոկտ. Հրանուշ Խառատյան, ՀՀ ԳԱԱ Ազգագրության և հնագիտության ինստիտուտ, *Կրոնական զարգացումները հետխորհրդային Հայաստանում*

13:00 Տեղափոխություն հյուրանոց, ճաշ

14:45-16:00 Նիստեր Էրեբունի բիզնես կենտրոնում

Էրեբունի սրահ (հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԸ

Մոդերատորներ՝ Վլադիմիր Վարդանյան և Արմինե Դավթյան

Դոկտ. Դավիթ Միքայելյան, ՀՀ կառավարությանն առընթեր էթնիկ և կրոնական փոքրամասնությունների վարչության գլխավոր մասնագետ, *Տեղեկատվական հասարակություն և կրոնական ինստիտուտներ*

Դոկտ. Դորոտա Զիետեկ, Յագելոնյան համալսարանի փիլիսոփայության ֆակուլտետի կրոնագիտության ինստիտուտի դոցենտ, Կրակով, Լեհաստան, *Իրավական փոփոխությունների ազդեցությունը Լեհաստանում բնակվող հայերի վրա. Հնարավորություններ և հայերի կրոնական ազատությունները*

Դոկտ. Ստեփան Դանիելյան, Համագործակցություն հանուն ժողովրդավարության կենտրոնի ղեկավար, *Հայ առաքելական եկեղեցու և պետության միջև ընթացող կոնվերգացիոն գործընթացները*

Դոկտ. Արմեն Լուսյան, Կյանքի խոսք եկեղեցու քարտուղար, *Կրոնական միավորումների դասակարգումը Հայաստանի Հանրապետությունում*

Ուրարտու սրահ (միայն ռուսերեն լեզվով)

ԿՐՈՆԸ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԸ ԵՎ ՕՐԵՆՔԸ ՈՒԿՐԱԻՆԱՅՈՒՄ
Մոդերատորներ՝ Վիկտոր Յելենսկի և Օլեքսանդր Սագան

Դոկտ. Անդրեյ Յուրաշ, Կրոնական հարցերի և ազգությունների բաժնի ղեկավար, *Ժամանակակից Ուկրաինայի կրոնական քաղաքականությունը*

Դոկտ. Նիկոլայ Միտրոխին, Բրեմենի համալսարանի Արևելյան Եվրոպայի երկրների հետազոտական կենտրոն, Ուկրաինական ուղղափառությունը ռուս-ուկրաինական կոնֆլիկտի շրջանում և Միավորված Մանորիական եկեղեցու հեռանկարը

Դոկտ. Մաքսիմ Վասին, Կրոնական ազատությունների ինստիտուտ – *Խղճի ազատության ապահովումն Ուկրաինայի և Ռուսաստանի միջև կոնֆլիկտի պայմաններում*

Արամե սրահ (միայն անգլերեն լեզվով)

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՆՑԵՊՏՈՒԱԼԻԶՄՅԻԱ ԵՎ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄ
Մոդերատորներ՝ Վանյա Սավիչ և Ռոման Լունկին

Դոկտ. Ֆերեր Սանչեզ, *Երկխոսություն և միջնորդություն կրոնական ազատությունների իրավունքի շուրջ*

Դոկտ. Ելենա Մաքսիմովա, Մշակութաբանության բաժնի ղեկավարի տեղակալ, Նովգորոդի պետական համալսարանի Մշակութաբանության ամբիոն, *Պաշտամունքի ազատությունը ժամանակակից քրիստոնեական մշակույթներում*

Մարտին Ֆարեկ, Փարդուբայսի համալսարան, Փիլիսոփայության և արվեստների ֆակուլտետ, Կրոնագիտության բաժնի ղեկավար, *Կրոնական ազատությունները որպես արժեք և նորմ` օրենքը, քաղաքականությունը և ՁԼՄ-ները Չեխիայում*

Մարիետա Բազիլյան, Երևանի պետական համալսարան, *Աբդուլլահ Ահմեդ ան-Նաիմ. արտահայտման ազատությունը իսլամի համատեքստում*

16:00-16:15   **Ընդմիջում**

16:15-17:30   **Նիստեր**

Էրեբունի սրահ (հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ)

ԱՇԽԱՐՀԻԿԱՅՈՒՄԸ ԵՎ ԻՆՔՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԵՎՐՈՊԱՅՈՒՄ
Մոտերատորներ` Խոսե Ֆերեր Սանչես և Հենրիկ Հոֆման

Դոկտ. Կարմեն Գարսիամարտին, Կորունայի համալսարանի դոցենտ, *Կրոնական ազատությունները և աշխարհիկացումը արևելյան եվրոպական սահմանադրություններում*

Դոկտ. Գալինա Շիրոկալովա, Նիժնի Նովգորոդի գյուղատնտեսական պետական ակադեմիայի Փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և քաղաքագիտության ամբիոնի վարիչ, *Ռուսաստան. աշխարհիկության և կրոնականության արանքում*

Դոց. Վանյա Մավիչ, Ջագրեբի համալսարանի Իրավաբանության ֆակուլտետի դոցենտ, *Օրենքը և ավանդական ինքնությունը Կենտրոնական և Արևելյան Եվրոպայում*

Դոկտ. Ելենա Միրոշնիկովա, Տոլստոյի անվան Տուլայի պետական մանկավարժական համալսարան, *Մարտահրավերներ և հնարավորություններ. կրոնը և իրավունքը Ռուսաստանում*

Ուրարտու սրահ (միայն ռուսերեն լեզվով)

ԽՂՃԻ ԱԶՍՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԱՆԴՈՒՐԺՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ
Մոդերատորներ՝ Օլգա Կազմինա և Միխայիլ Ժերեբյասև

Դոկտ. Վլադիմիր Ստոբչակ, ՌԴ նախագահին կից Ռուսաստանի ազգային
տնտեսագիտական և պետական ծառայության ակադեմիայի պրոֆեսոր, *Էթնիկ
հավատքային իրավիճակը և խղճի ազատության հետ կապված խնդիրները
ժամանակակից Ռուսաստանում*

Դոկտ. Դարիա Կրասնիկովա, Ռուսաստանի մշակույթի նախարարության Էթնիկ և
կրոնական հարաբերությունների վարչություն, *Ներքին քաղաքական գործոնների
ազդեցությունը կրոնական կազմակերպությունների վրա*

Պրոֆ. Եկատերինա Էլբակյան, Մոսկվայի աշխատանքի և սոցիալական
հարաբերությունների ակադեմիայի Սոցիոլոգիայի և սոցիալական գործընթացների
կառավարման ամբիոն, *Խղճի ազատության սկզբունքների ոտնահարումը
Ռուսաստանի կրոնական փոքրամասնությունների նկատմամբ. կրոնազետի
տեսակետ*

Դոկտ. Միխայիլ Միտնիկով, *Կրոնական հանդուրժողականությունը ժամանակակից
Ռուսաստանում. տեսություն և պրակտիկա*

Արամե սրահ (միայն ռուսերեն լեզվով)

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՐՈՆՆԵՐԸ
Մոդերատորներ՝ Անիտա Սոբոլեվա և պրոֆ. Նիկոլայ Շաբուրով

Դոկտ. Ալլա Արիստովա, Ազգային փոխադրամիջոցների համալսարան, *Խտրական
վերաբերմունք քրիստոնեական փոքրամասնությունների նկատմամբ և
իրավապաշտպանության հիմնահարցեր*

Դոկտ. Ռոման Լունկին, Եվրոպայի ինստիտուտ, *Ավետարանական եկեղեցիները
Ռուսաստանում*

Դոկտ. Լև Միմկին, Մտավոր սեփականության Ռուսաստանի պետական ինստիտուտ,
Օտարերկրյա միսիոներները Ռուսաստանում

Մայիսի 15, 2015 թ.

Էրեբունի սրահ (հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ)

9:30 – 10:45 Նիստեր, Էրեբունի սրահ

Մոդերատորներ՝ պրոֆ. Քոլ Դյուրհեմ և դոկտ. Նիկոլայ Միտրոխին

Պրոֆ. Էյլին Բարկեր, Կրոնի սոցիոլոգիայի էմերիտուս պրոֆեսոր, *Նոր կրոնական հոսանքներ. փոփոխվող հեռանկարներ*

Դոկտ. Վլադիմիր Վարդանյան, *Խոսքի ազատության պարադիգման գլոբալիզացիայի ժամանակաշրջանում. դասական տեսակետներից մինչև սյուրռեալիստական մոտեցումներ*

Անիտա Սոբոլեվա, ՌԴ նախագահին կից Մարդու իրավունքների խորհրդի անդամ, *Արվեստի և կրոնական իրավունքների ազատություն. հավասարակշռության որոնումներում*

10:45 – 11:00 Ընդմիջում

11:00 – 12:15 Նիստեր

Էրեբունի սրահ (հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ)

ԱՐՎԵՍ, ԽՈՍՔ ԵՎ ԿՐՈՆ

Մոդերատորներ՝ դոկտ. Մերլին Կիվիորգ և Ստեփան Դանիելյան

Դոկտ. Արա Ղազարյան, *Ատելության խոսքի դեմ իրավական միջոցները ձևերը Հայաստանում*

Դոկտ. Կսենիա Կոլկունովա, Լոմոնոսովի անվան համալսարանի Փիլիսոփայության ֆակուլտետ, Թատերական ներկայացումներ և օրենսդրություն հերյուրանքի դեմ. Ռուսաստանի օրինակը

Դոկտ. Օլգա Միբիրեվա, Տեղեկատվության և վերլուծության ՍՈՎԱ կենտրոն, *Ռուսական օրենսդրությունը կրոնական զգացմունքների և դրանց կիրառման վերաբերյալ*

Դոց. Աննա Կսիազեկ, Յագիելոնյան համալսարանի Կրոնագիտության ուսումնասիրման ինստիտուտի դոցենտ, *Կրոնական զգացմունքների ոտնահարումը լեհական օրենսդրության համաձայն*

Ուրարտու սրահ (միայն ռուսերեն լեզվով)

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ Մոդերատորներ՝ Անատոլի Պչելնիցև և դոկտ. Լև Սիմկին

Դոկտ. Օլգա Կազմինա, Մոսկվայի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետի փոխդեկան, *Կոնցեպտուալ գաղափարների դինամիկան Ռուսաստանում կրոնական ազատությունների շրջանակներում՝ կրոնական օրենսդրության միջոցով*

Դոկտ. Միխայիլ Ժերեբյատև, Ժամանակակից հումանիտար ակադեմիա, *Օրենսդրական բացթողումները պետություն-կրոն հարաբերություններում հետխորհրդային Ռուսաստանում*

Դոկտ. Վլադիմիր Ռյախովսկի, ՌԴ նախագահին կից Մարդու իրավունքների խորհրդի անդամ, *Ժամանակակից ռուսաստանում խղճի ազատության կիրարկման խնդիրները. կրոնական միավորների գործունեության նկատմամբ պետական վերահսկողության օրենսդրության կատարելագործումը*

Արամե սրահ (միայն ռուսերեն լեզվով)

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՈՒԿՐԱԻՆԱ ԵՎ ԲԵԼՈՌՈՒՍ Մոդերատորներ՝ Մակսիմ Վասին և Օլեկսանդր Զայեց

Դոց. Նատալյա Կուտոզովա, Բելոռուսի ազգային ակադեմիայի Փիլիսոփայության ինստիտուտի Ավագ գիտաշխատող, *Կրոնական կազմակերպությունները Բելոռուսի հանրային տիրույթում. հնարավորություններ և իրավական սահմանափակումներ*

Դոկտ. Անատոլի Կոլոդնի, Ուկրաինայի գիտությունների ազգային ակադեմիայի Կրոնագիտության բաժին, *Կրոնական ազատության հիմնախնդիրները, արժանապատվության հեղափոխության լույսի ներքո*

Պրոֆ. Լյուդմիլա Ֆիլիպովիչ, Ուկրաինայի գիտությունների ազգային ակադեմիայի Կրոնագիտության բաժին, *Ուկրաինայի նոր սոցիալ-քաղաքական պայմաններում կրոնի ազատության հետ կապված օրենսդրական նախաձեռնությունները*

12:15-13:45   Ճաշ

13:45-15:00   Նիստեր

Էրեբունի սրահ (հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ)

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՀԱՄՈՋՄՈՒՆՔԻ ՀԻՄՔՈՎ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆԻՑ
ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ (CONSCIENTIOUS OBJECTION)

Մողերատորներ՝ դոկտ. Կարմեն Գարսիմարտին և դոկտ. Վլադիմիր Ռյախովսկի

Դոկտ. Մերլին Կիվորգ, Տարտուի համալսարանի իրավագիտության ֆակուլտետի
հանրային միջազգային իրավունքի ավագ գիտաշխատող, *Կրոնական համոզմունքի
հիմքով զինվորական ծառայությունից հրաժարում. եվրոպական հակախտրական
քաղաքականության մարտահրավերները*

Դոկտ. Անատոլի Պչելնիցև, Իրավունքի և արդարադատության սլավոնական կենտրոն,
Ձինվորական երդմնակալություն և կրոնական հավատք. իրավական լուծումներ

Դոկտ. Էլիզաբեթ Ա. Քլարկ, Բրիգհեմ Յանգ համալսարանի Ջ. Ռուբեն Քլարկի անվան
իրավագիտության դպրոցի Իրավունքի և կրոնագիտության միջազգային կենտրոնի
փոխտնօրեն, *Կրոնական համոզմունքի հիմքով զինվորական ծառայությունից
հրաժարումը և բազմազան հասարակություն*

Պրոֆ. Հենրիկ Հոֆման, Յագիելոնյան համալսարանի Կրոնագիտության
ուսումնասիրման ինստիտուտ, *Խղճի ազատության իրավունքի կիրարկման
առնչությամբ գործնական հիմնախնդիրները Լեհաստանում*

Ուրարտու սրահ (միայն ռուսերեն լեզվով)

ՌՈՒՄԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹ, ՄԱՄՈՒԼ ԵՎ ՀԱՆԴՈՒԴԺՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
Մողերատորներ՝ դոկտ. Վլադիմիր Ստորչակ և դոկտ. Միխայիլ Սիտնիկով

Դոկտ. Անդրեյ Մելնիկով, *ՁԼՄ-ները Ռուսաստանի հոգևորականների հիմնական
թիրախ*

Դոց. Օլգա Գանինա, Վոլգայի սերվիսի պետական համալսարանի Փիլիսոփայության
և մշակութաբանության ամբիոն, *Հանդուրժողականության հիմնախնդիրները
ռուսական ուղղափառության դիրքերից*

Պրոֆ. Վիլյամ Շմիդտ, Ռուսաստանի նախագահական ակադեմիայի
տնտեսագիտության և հանրային կառավարման էթնիկ և դաշնային կապերի բաժին,
Կրոնական ավանդույթները և ինստիտուտները

Արամե սրահ (միայն անգլերեն լեզվով)

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԽՄԲԵՐԻ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՈՒՄԸ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԵՎ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ԵՎՐՈՊԱՅՈՒՄ

Մոդերատորներ՝ պրոֆ. Էյլին Բարկեր և պրոֆ. Մարտին Ֆարել

Նինո Մուխիշվիլի, Մարդու իրավունքների կրթության և մոնիտորինգի կենտրոն,
Վրաստանի կրոնական հարցերի պետական գործակալությունը որպես կրոնական քաղաքականության գործիք

Պրոֆ. Սիմոն Յին, Հունգարիայում Բուդապեշտի Կենտրոնական եվրոպական
համալսարանի իրավաբանության ֆակուլտետ, *Կրոնը և օրենսդրությունը
Կենտրոնական և Արևելյան Եվրոպայում. կրոնական խմբերի գրանցումը*

Նինո Աթաբեգաշվիլի, Վրաստանի օմբուդսմենի գրասենյակ, *Կրոնի ազատության
խնդիրները Վրաստանի օմբուդսմենի վերջին տարեկան զեկույցում*

15:00-15:15   Ընդմիջում

15:15-17:00   Նիստեր

Էրեբունի սրահ (հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Մոդերատոր՝ դոկտ. Դավիթ Միքայելյան և դոկտ. Ալլա Արիստովա

Արմինե Դավթյան, Համագործակցություն հանուն ժողովրդավարության կենտրոն,
Հոգևոր անձի երևույթը որպես հոգևոր կրթության նպատակ

Դոկտ. Սաուլե Սարկենովա, «Բոլաշակ» Կարագանդայի համալսարան,
Իրավագիտության բաժին, *Երիտասարդների վերաբերմունքը Ղազախստանում
կրոնական օրենսդրության նկատմամբ*

Իզաբելլա Սարգսյան, Եվրասիա համագործակցություն հիմնադրամ, *Կրոնական և
էթնիկ փոքրամասնությունների երեխաների և երիտասարդների դժվարությունները
Հայաստանում*

Ուրարտու սրահ (միայն ռուսերեն լեզվով)

ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ
ՈՒԿՐԱԻՆԱՅՈՒՄ

Մոդերատորներ՝ պրոֆ. Լյուդմիլա Ֆիլիպովիչ և պրոֆ. Եկատերինա Էլբակյան

Դոկտ. Օլեկսանդր Մագան, Ուկրաինայի գիտությունների ազգային ակադեմիայի Հ. Սկովորադայի անվան Փիլիսոփայության ինստիտուտի կրոնի պատմության բաժնի վարիչ, *Կրոնի ոլորտում ազգային անվտանգության հարցերի օրենսդրական կարգավորումները և իրավական պաշտպանությունը եկեղեցիների համար*

Դոկտ. Դմիտրո Վովկ, Յարոսլավ Իմաստունի ազգային իրավագիտական համալսարանի դոցենտ, *Կրոնական ազատությունների և հանրային կարգի հավասարակշռումը. ուկրաինական դատարանների իրավագործությունը*

Դոկտ. Օլեկսանդր Զայեց, Եկեղեցիների և կրոնական կազմակերպությունների հետ համագործակցության հարցերով Ուկրաինայի Կրթության և գիտության նախարարության հանրային խորհրդի և կրոնական կազմակերպությունների հետ համագործակցության հարցերով Ուկրաինայի արտաքին գործերի նախարարության հանրային խորհրդի անդամ, *Կրոնական ազատությունների զարգացման հեռանկարները Ուկրաինայի օրենսդրության մեջ պետություն-հավատքային կառույցների երկխոսության լույսի ներքո*

17:00-17:30 Վերջնական նիստ, Էրեբունի սրահ (հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն թարգմանությամբ)

Մոդերատորներ՝ պրոֆ. Քոլ Դյուրհեմ և Եկատերինա Էլբակյան